

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 26. julija 1895.

Politiški oddelek.

Konec zasedanja.

Končalo se je jedno najznamenitejše zasedanje državnega zbora. Odlikovalo se ni po svoji plodovitosti, kajti razen budgeta ni skoro ničesa rešilo. Politično pomenljivo je pa zaradi tega, ker se je v tem zasedanju razbila koalicija, ki je bila gotovo najbolj nenaravna politična zveza.

Razbila se je ob volilno reformo, čemur se ni čuditi, ker stranke, ki so bile v koaliciji sploh niso imele dobre volje, da bi izvršile to veliko nalogo. Da je bila dobra volja, bi se tudi bila našla kaka podlaga za rešitev te stvari.

Da je pa bila le volilna reforma povod razpadu koalicije, Celje pa le pretveza, je vedno jasneje. Pri tretjem branji budgeta glasovala je levica za budget, v katerem je tudi celjska točka. Tega bi ne bila mogla storiti, če bi zares celjskemu vprašanju pripisovala tako važnost, da je zaradi njega šla v opozicijo. Samo v tem, da je levica glasovala zoper celjsko postavko, a potem vendar za budget, še ni posebna nedoslednost. Skupni budget je vse kaj družega nego jedna njegova postavka. Kolikokrat glasuje kaka stranka za kak zakon, če tudi se morda ne vjema z jedno določbo njegovo. Zaradi tega še ne gre razdirati vse stvari. Nedosledno je postopanje levice le zaradi tega, da je zaradi celjske postavke vrgla vlado in razdrila koalicijo, potem pa vendar glasovala za budget, ko je v njem ta postavka. Če je stvar bila toliko važna, da so zaradi nje morali provzročiti ministersko krizo, je pač toliko važna, da bi bili glasovali proti budgetu v tretjem branji.

Tako je pa levica igrala le komedijo. Mislila je, da si s tem pridobi popularnost pri volilcih, ako pojde v opozicijo zaradi celjske postavke, a se je popolnoma zmotila. Nemškim nacionalcem je le dala v roke mogočno

orožje, da jej sedaj očitajo, da jej ni bilo resno na tem, da bi preprečili osnovo dvojezične gimnazije v Celji. To se bode porabljal za agitacijo proti zjedineni levici pri volitvah z največjim vspehom.

Levica je pa to le sama zakrivila. S svojim nasprotovanjem osnovi celjske dvojezične gimnazije je naredila to stvar za važno vprašanje. Da levica ni toliko stvari ovirala, bi se pač nikdo razen peščice štajarskih Nemcev za vse ne bil dosti zmenil. Posebno so še levičarski listi sami pripomogli, da je celjsko vprašanje dobilo za levico tako nevaren značaj.

Tudi rogoviljenje proti nemškemu konservativcu Kalteneckerju, ki je zagovarjal celjsko postavko, bode naposled le levičarjem v škodo, ker se je ž njim povzdignila važnost na stvari. Nemški volilci, ki vidijo, kakšen hrup se je uprizoril proti konservativnemu poslancu zaradi celjske postavke, ne bodo si mogli tolmačiti, kako da naposled levica glasuje za budget, v katerem je svota za osnovo Nemcem tako škodljivega zavoda.

Posebno žalostno vlogo sta pri tem igrala bivši minister grof Wurmbrand in pa dr. Menger. Ta dva moža sta največ zakrivila, da se je celjsko vprašanje tako poostriilo. Dr. Menger je bil sam potoval v Celje, da je nemške Celjane še bolj nahujskal in on je deloval na to, da so se proti osnovi dvojezične gimnazije v Celji začeli oglašati še Nemci zunaj Štajarske. Da ni ruval Menger, bi se javljale kak severnoavstrijski Nemec bil dosti zme-nil za celjsko gimnazijo. Grof Wurmbrand je pa o svojem času bil štajarski deželni zbor nagovoril, da je sklenil resolucijo proti dvojezični gimnaziji v Celji. Ta dva nemška moža se pa v tretjem branji nista upala glasovati proti budgetu, temveč sta se glasovanju odtegnila, kar je zaveda dalo le povod njiju zaničevanju. Kdor se v kako stvar že toliko izpostavi, jo mora tirati do konca, naj pri tem tudi še sam pride v škodo, drugače ga ljudje nimajo za resnega človeka. Vsled celjske gimnazije sta sedaj ta dva nemška moža za vsako važnejšo politično vlogo nemogoča postala, ko je nikdo ne more imeti za resna moža, temveč le za komedijanta.

Celjsko vprašanje je levici prizadejalo hud udarec, katerega ne bode z lepo poživela. Mi se tega moramo le veseliti. Celjsko vprašanje je pa tudi priložilo hud udarec štajarskim konservativcem. Nemški nacijonanci rujejo proti njim po njih volilnih okrajih in najbrž ne popolnoma brez vspeha. Konservativci so pa ravno tako sami krivi tega, kakor liberalci. Polovico toliko moči bi ne imeli nemški nacijonanci proti njim, da niso glasovali v deželni zboru za resolucijo proti osnovi dvojezične gimnazije v Celji, liberalcem na ljubo. Poprej je pač malo kateri gorenještajarski kmet mislil, da ima celjska dvojezična gimnazija kaj pomena. Če je pa ves štajarski deželni zbor glasoval proti njej, so pa tudi gorenještajarski Nemci morali si misliti, da se s tem zavodom naredi Nemcem zares največja krivica.

Vse dokazovanje Kalteneggerjevo, da njih postopanje ne nasprotuje njih glasovanju v deželni zboru, jim ne bode nič pomagalo. Priprosti volilci bodo stvar le tako tolmačili, da so konservativci v državnem zboru drugače glasovali, kakor v deželni in izdali nemško narodnost. Nemški konservativci so seveda zaradi tega premenili svoje stališče, ker se je premenil političen položaj in se je zedinjena levica bila pokazala naravnost sovražna nemškim konservativcem, a tega njih volilci najbrž ne bodo razumeli. Zanje bode stvar najbrž taka: če celjska dvojezična gimnazija ni Nemcem nevarna, konservativci niso imeli povoda proti njej glasovati v deželni zboru, če je pa zares nevarnost za nemštvo, bi pa bili morali tudi proti njej glasovati v državnem zboru. Tako je celjska dvojezična gimnazija, kakor je samo na sebi malo pomembna stvar, vendar omajala zaupanje dveh nemških strank in postala nekaka maščevalka za njih dvoumno postopanje. Tako utegne baš ta gimnazija biti povod, da se nekoliko premene razmere strank v bodočem državnem zboru.

Jasnost je pa celjsko vprašanje naredilo v tem oziru, kakšno stališče naj si zavzemljemo proti krščanskim socialistom. Ti možje so pri razpravi o celjski postavki in pri tretjem branji proračuna pokazali nasprotje proti Slovincem. Dr. Lueger je opravičeval njih glasovanje proti budgetu s tem, da je v tem budgetu tudi celjska postavka in pozivljaj tudi levico, naj glasuje proti budgetu, če jej je res kaj za nemštvo. Krščanski socialisti so se pokazali, da so prav za prav le nemški nacijonanci, krščanski socializem je pa jim le bolj agitacijsko sredstvo pri volitvah. Proti njim moramo torej Slovani ravno tako postopati, kakor proti nemškim nacijonalcem.

Mladočehi so pa tudi v tem zasedanju ostali dosledni svoji politiki. Nasprotovali so prejšnji vladi, novi se ne vrivajo. Pri celjskem vprašanju so nas podpirali, drugače so pa glasovali proti budgetu, ker novi vladi nečejo skazati zaupanja. Vzlic temu so pa Mladočehi postali nekak važen faktor in marsikaj kaže, da se bode nanje oziralo pri snovanju nove večine. Laskajo se jim razni vplivni politiki in vidi se, da doslednost in odločnost mlado-

češke stranke je naposled le našla spoštovanje celo pri dosedanjih mladočeških protivnikih.

Politični pregled.

Celjski mestni zastop. — Celjski mestni očetje bili so sklenili pozvati vse nemške poslance, naj v tretjem branji glasujejo proti budgetu, da se tako prepreči osnovo dvojezične gimnazije v Celji. Vlada je pa ta sklep razveljavila, ker je ž njim celjski mestni zastop prekoračil svoj delokrog. To razveljavljenje pa pač ni imelo nobenega pomena, kajti celjski Nemci so že poprej po časopisih raztrabili ta svoj sklep. Vsi nemški državni poslanci so pač izvedeli ta sklep in bi se bili lahko po njem ravnali, ko bi bili hoteli. Želje celjskega mestnega zastopa pa so v tem oziru tudi tako bile znane vsem političnim krogom. Celjski mestni zbor je pa sklenil proti sistiranju pritožiti se na ministerstvo notranjih stvari. Praktičnega vspeha ne more pritožba imeti, ker je budget že sprejet in gimnazija v Celji bode morda tedaj že osnovana, ko dobe Celjani rešitev svoje pritožbe. Če se njih pritožba odbije, si bodo pa morda še dovolili veselje, da se pritožijo na upravno sodišče. Če družega ne dosežejo, bode vsaj „Deutsche Wacht“ zaznamovala, kako odločno je mestni zastop branil pravice nemškega Celja.

Politalijančenje v Trstu. — V državnem zboru je poslanec Luzzatto tožil, da vlada premalo gleda na Italijane, zlasti dovolj ne stori za italijanske šole. Gospod posl. Spinčić mu je odgovoril tako le: „Moram — ne morem drugače — odgovoriti par besed na to, kar je omenil poslanec Luzzatto glede Trsta. Tožil je, da država ni ničesar storila za Italijane v kulturnem pogledu, da isti nimajo nikakih srednjih šol, zahteval je vseučilišče in učiteljišče z italijanskim jezikom, a izjavil je zajedno, da bodo on in tovariši glasovali proti celjski postavki, ker imajo Slovenci itak že preveč! Gospoda moja! Kar se dostaje srednjih šol, moram le omeniti, da država tam ne vzdržuje ni italijanskih, ni slovenskih srednjih šol. Res pa je, da država vzdržuje nemške, mesto pa italijanske šole ter da občina, ki skrbi za italijansko prebivalstvo mesta tržaškega, ne skrbi za slovenski del prebivalstva. Ona je torej istotako krivična nasproti Slovincem, kakor država nasproti Italijanom in Slovincem. Glede učiteljišča v Kopru — in jednako je z ženskim učiteljiščem v Gorici — postopajo z nami vsemi, Italijani, Hrvati in Slovenci, enakomerno pravično ali nepravilno. Glede učiteljišča ne bi se smel torej gospod tovariš več tožiti, kakor se pritožujemo mi, najmanj pa bi smel reči, da imamo mi preveč. Kajti le tu pri učiteljišči smo jednako-pravni z Italijani. Gospod poslanec je skoraj v isti sapi zahteval vseučilišče za Italijane, rekši, da imajo Slovenci preveč, dasi nimajo v Trstu niti jedne narodne šole. Tak je čut pravičnosti naših sorojakov! 8000 Slovencev v mestu — naglašam to — 8000 Slovencev v mestu, brez predmestij, z okolo 1200 otrok, dolžnih obiskovati šolo, nimajo nijedne šole v svojem materinem jeziku. (Čujte!) Iz tega razvidite gospodje, kako potreben je predlog proračunskega odseka tudi glede Trsta. Ali gospoda Italijani pravijo, da imajo Slovenci šol v okolici tržaški; da, dasi jako malo v primeri z onimi v mestu. Toda jaz vprašam, zakaj je mestna občina tržaška po okolici zasnovala italijanskih šol ali vzporednic, ako že take obstoje v mestu? Ako bi bile te-le tudi potrebne, ako bi namreč v okolici tržaški bilo zadostno število italijanskih šolskih otrok, kar pa ni, potem bi imeli italijanski otroci ravno tako daleč iz okolice v mesto, kakor slovenski otroci iz mesta v okolico, kjer pa so sicer šole prenapolnjene in kjer bi morali zgraditi posebna šolska poslopja za mestne otroke, ako naj bi šli po volji mestne občine. Tak je zopet čut pravičnosti naših sorojakov! In uprav učni upravi moram povedati, da uradna statistika iz leta 1857. izkazuje 52 odstotkov Slovencev in 37